

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

661

SAIKOLOJIA YA ELIMU NA KUNASIHI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2001

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C.
2. Jibu maswali yote katika sehemu A: maswali mawili (2) kutoka sehemu B na swali moja katika sehemu C.
3. Sehemu A ina alama arobaini (40) na sehemu B na C zina alama thelathini (30) kila moja.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa havitakiwi ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika namba yako ya mtihani katika kila ukurasa wa kijitabu chako **cha kujibia**.

maktaba.tetea.org

1. Swali limegawanywa kwa mafungu mawili. Fungu M lina sehemu ya wazo litakalokamilika kwa kuoanisha na fungu J. Linga herufi A hadi F na majibu sahihi yaliyopo fungu J.

A inaoanisha na **Kupungua kwa utendaji kazi.**

B inaoanisha na **Akili nyingi za Gardner.**

C inaoanisha na **Kukandamiza.**

D inaoanisha na **Kazi kwa vikundi, matokeo chanya na uwajibikaji binafsi.**

E inaoanisha na **Nadharia ya mahitaji ya Maslow.**

F inaoanisha na **Kufundisha hatua kwa hatua.**

2. Toa maana ya kujifunza kwa utambuzi.

Kujifunza kwa utambuzi ni mchakato wa mwanafunzi kupata maarifa kupitia kufikiri, kutafakari, kuchanganua taarifa na kuelewa uhusiano kati ya dhana mbalimbali. Huu ni ujifunzaji unaotegemea kazi za akili kuliko vitendo vya mwili.

Kujifunza kwa utambuzi humsaidia mwanafunzi kujenga uelewa wa kina kwa sababu anashughulika na maana, uchambuzi na ufafanuzi wa taarifa badala ya kukariri.

3. Taja sifa nne za mtoto katika hatua ya uendes haji halisi kulingana na mawazo ya ukuaji wa mtoto.

Mtoto huanza kufikiria kwa mantiki juu ya vitu halisi, hivyo anaweza kutatua matatizo yanayohusisha vitu vya moja kwa moja.

Mtoto ana uwezo wa kupanga vitu kulingana na sifa kama ukubwa au uzito, jambo linaloitwa upangaji wa kimuundo.

Mtoto ana uwezo wa kuelewa dhana ya kuhifadhi, kama wazo kwamba kiasi cha maji hubaki kile kile hata kama chombo kimebadilika.

Mtoto ana uwezo wa kufuata hatua za mantiki katika kufikiri lakini bado hushindwa kufikiri juu ya dhana za kufikirika.

4. Bainisha mambo matatu yanayohusiana na ubunifu katika ufundishaji.

Ubunifu unahitaji kutumia mbinu mbalimbali za kufundisha kama michezo, vielelezo na uigizaji ili kuongeza shauku ya wanafunzi.

Ubunifu unahusisha kutafuta njia zinazowafanya wanafunzi washiriki kwa vitendo kama kufanya majaribio au shughuli za vikundi.

Ubunifu unahitaji mwalimu kutumia mifano ya maisha halisi ili kuwasaidia wanafunzi kuelewa dhana kwa undani.

5. Eleza athari mbili hasi za adhabu darasani.

Adhabu humfanya mwanafunzi kuwa na hofu, jambo linalopunguza ujasiri wa kuuliza maswali au kushiriki katika masomo.

Adhabu inaweza kuharibu uhusiano kati ya mwalimu na mwanafunzi, hivyo kusababisha mwanafunzi kukosa ushirikiano na kupunguza ari ya kujifunza.

6. Mtoto ana hesabu ya akili 120 na umri wa akili miaka 12. Tafuta umri wake wa kuzaliwa.

Hesabu ya akili hupewa kwa kutumia fomula:

$$IQ = (\text{Umri wa akili} / \text{Umri wa kuzaliwa}) \times 100$$

$$\text{Tuna IQ} = 120$$

$$\text{Umri wa akili} = 12$$

$$120 = (12 / X) \times 100$$

$$120X = 1200$$

$$X = 10$$

Umri wake wa kuzaliwa ni **miaka 10**.

7. Taja tabia nne zinazoashiria mtoto mwenye matatizo ya umakini darasani.

Mtoto husumbuka kila mara na kushindwa kukaa kimya kwa muda mrefu.

Mtoto hupoteza vifaa vya shule kama vitabu na kalamu mara kwa mara.

Mtoto hushindwa kufuatilia maelekezo kwa hatua na hughairi shughuli mara kwa mara.

Mtoto hutazama pembeni au kucheza na vitu wakati wa somo badala ya kuzingatia mwalimu.

8. Eleza sababu tatu zinazoathiri uwezo wa mtoto kufikiri kwa mantiki.

Kiwango cha maendeleo ya kiakili huathiri uwezo wa mtoto kufikiri kwa mantiki kwa sababu baadhi ya watoto wako nyuma katika hatua za ukuaji.

Mazingira ya msongo wa mawazo humzuia mtoto kufikiri vizuri kwa kuwa akili inapoteza utulivu.

Upungufu wa uzoefu wa kutatua matatizo humfanya mtoto kukosa msingi wa mantiki, hivyo kushindwa kuchanganua mambo vizuri.

9. Eleza hoja tano zinazoeleza jinsi mwalimu anavyoweza kuimarisha motisha ya ndani kwa wanafunzi.

Mwalimu anaweza kutoa kazi zinazowapa wanafunzi changamoto ili kuwafanya wajisikie kuwa wana uwezo wa kutatua matatizo.

Mwalimu anaweza kumhimiza mwanafunzi kuweka malengo binafsi ili awe na msukumo wa kujifunza kwa sababu ya kujipatia mafanikio.

Mwalimu anaweza kutoa uhuru wa kuchagua mbinu au vifaa vya kujifunzia ili kumjenga mwanafunzi kujitegemea.

Mwalimu anaweza kuhusisha masomo na maisha halisi ili mwanafunzi aone maana ya kile anachojifunza.

Mwalimu anaweza kutumia pongezi zinazohusu jitihada badala ya matokeo ili mwanafunzi ajisikie kuthaminiwa kutokana na juhudi zake.

10. (a) Taja matatizo matatu ya lugha yanayoashiria matatizo ya akili kwa mwanafunzi.

Mwanafunzi kuzungumza kwa sauti yenye kukatika au kuunganisha maneno bila mpangilio.

Mwanafunzi kushindwa kutamka herufi au silabi fulani kwa usahihi.

Mwanafunzi kutoelewa maneno rahisi au maelekezo ya kawaida yanayohusu lugha.

10. (b) Bainisha njia tatu za kushughulikia matatizo hayo darasani.

Mwalimu anaweza kutumia vielelezo vinavyoonekana ili kumsaidia mwanafunzi kufuatilia somo bila kutegemea lugha pekee.

Mwalimu anaweza kutumia lugha rahisi na sentensi fupi ili kumrahisishia mwanafunzi kuelewa.

Mwalimu anaweza kumpa mwanafunzi muda zaidi wa kujibu maswali au kukamilisha kazi ili kuepuka kumletea msongo.

11. Eleza aina nne za malezi ya watoto kama zinavyofundishwa katika saikolojia ya elimu.

Malezi ya kimabavu ni aina ya malezi ambayo mzazi hutumia nguvu na sheria kali bila kutoa nafasi ya mazungumzo.

Malezi ya kidemokrasia yanahusisha ushirikiano, mazungumzo na uhuru wa mtoto kutoa maoni.

Malezi huria ni pale mzazi anapompa mtoto uhuru kupita kiasi bila kuweka mipaka ya tabia.

Malezi ya kupuuzia ni kule mzazi kutokumjali mtoto au kutomwangalia kwa karibu katika maendeleo yake.

12. Fafanua namna mwalimu anavyoweza kutumia kanuni za kukariri kuimarisha kumbukumbu kwa wanafunzi kwa hoja nne.

Mwalimu anaweza kurudia masomo mara kwa mara ili ubongo wa mwanafunzi upokee taarifa kwa wingi na kuzikumbuka.

Mwalimu anaweza kutumia nyimbo au mashairi ili kumsaidia mwanafunzi kukariri dhana ngumu.

Mwalimu anaweza kutengeneza mifumo rahisi kama vifupisho ili kumsaidia mwanafunzi kukumbuka kwa wepesi.

Mwalimu anaweza kutumia mazoezi ya kila siku ili kuhakikisha taarifa zinabaki kwenye kumbukumbu ya muda mrefu.

13. Eleza mambo manne muhimu yanayoweza kuimarisha uhawilishaji chanya wa mafunzo darasani.

Kuwepo kwa uhusiano kati ya somo na maisha ya mwanafunzi humsaidia kutumia maarifa katika hali halisi.

Kuanzia na dhana rahisi kuelekea ngumu humjenga mwanafunzi kutambua uhusiano kati ya mada.

Kutumia mifano mbalimbali humsaidia mwanafunzi kuelewa mbinu tofauti za kutatua tatizo.

Kujenga mazingira ambayo yanafanana na ya maisha halisi humsaidia mwanafunzi kuhamisha maarifa vizuri zaidi.

14. Fafanua hatua mbili za makuzi ya mwili na hatua mbili za makuzi ya utambuzi zinazoathiri ufundishaji na ujifunzaji.

Katika makuzi ya mwili, hatua ya ukuaji wa misuli humsaidia mwanafunzi kufanya kazi za kuandika na kuchora kwa ufanisi.

Katika makuzi ya mwili, hatua ya kukua kwa mfumo wa neva humwongezea mwanafunzi uwezo wa kuratibu mwendo na kufikiri vizuri.

Katika makuzi ya utambuzi, hatua ya kufikiria kimantiki humsaidia mwanafunzi kuchanganua taarifa na kutoa hoja sahihi.

Katika makuzi ya utambuzi, hatua ya ujengaji wa kumbukumbu humsaidia mwanafunzi kukumbuka masomo kwa muda mrefu.

15. Taja mambo manne yanayoweza kusababisha mwanafunzi kukosa kujiamini katika mazingira ya kujifunza.

Kukosolewa kupita kiasi humfanya mwanafunzi kuogopa kujaribu.

Kushindwa mara kwa mara bila msaada humjenga mwanafunzi kuona hana uwezo.

Kukosa pongezi au uthamini humfanya mwanafunzi ajione hafai.

Mazingira ya dhihaka na utani humfanya mwanafunzi kushindwa kushiriki kwa ujasiri.

16. Eleza athari nne za mazingira duni ya shule katika maendeleo ya kimawazo ya mwanafunzi.

Mazingira yenye kelele humzuia mwanafunzi kufikiri kwa undani kwa kuwa ubongo unapata usumbufu mwingi.

Ukosefu wa vifaa vya kujifunzia hupunguza uwezo wa mwanafunzi kuchunguza na kujifunza kwa vitendo.

Mazingira machafu au yasiyo salama humsababishia mwanafunzi msongo wa mawazo unaozuia maendeleo ya fikra.

Ukosefu wa mwanga wa kutosha humfanya mwanafunzi kuchoka haraka na kushindwa kufuatilia masomo kwa kina.